GEMEENTE ENSCHEDE

Voorstel Gemeenteraad G

Onderwerp	Toekomstvisie Enschede		
Portefeuillehouder	Agendaletter (G) Roelof Bleker		
Organisatieonderdeel	Cluster Concernstaf	Aangeboden aan Raad	7 oktober 2024
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	2300098224

Wij stellen u voor te besluiten om:

De Raad voor te stellen:

1. In te stemmen met de procesnotitie om te komen tot een toekomstvisie Enschede 2050;
2. In het proces naar het opstellen van een toekomstvisie ruimte geven aan de betrokkenheid van inwoners, ondernemers en partners in en buiten Enschede;
3. Uit uw midden drie raadsleden aan te doen wijzen als klankbord vanuit uw raad in het proces naar het opstellen van een toekomstvisie.
4. De inbreng vanuit de samenleving te bespreken in een dialoog tussen uw Raad en het college en de uitkomsten hiervan mee te nemen in de definitieve afronding van de toekomstvisie;
5. De toekomstvisie medio 2025 vast te stellen.

Inleiding en voorgeschiedenis
Bij de behandeling van de Zomernota in 2021 is de motie ‘’Toetsingskader voor strategische groei naar 170.000+inwoners’’ aangenomen. De afgelopen jaren hebben wij de koers van de stad uitgezet vanuit de vijf strategische opgaven. Voor de start van de nieuwe bestuursperiode in 2022 was het momentum daar om de strategische opgaven aan te scherpen zoals ook in de motie is neergelegd. Deze hebben inmiddels hun plek in onze IPC cyclus. Met oog op de zomernota/begroting hebben dialoogsessies plaatsgevonden om ze waar nodig te herijken.

De ruimtelijke keuzes die samenhangen met de groei naar 170.000 inwoners, eveneens onderdeel van de motie, hebben inmiddels een plek gekregen in o.a. het toekomstbeeld van de Omgevingsvisie, zijn opgenomen in de regionale stedelijke investeringsagenda (RSIA) en is binnen de totale verstedelijksopgave opgenomen in de landelijke ontwerp Nota Ruimte. Deze opgave kent als uiteindelijk resultaat de door het rijk gewenste schaalsprong van Twente. Nadere afspraken hierover worden dit najaar gemaakt. De Twentse gemeenten werken hierbij samen onder de noemer Ruimtelijke Ontwikkel Strategie (ROS) Twente.
Door de Twenteboard is gewerkt aan een visie Twente 2050. Ook wordt onder verantwoordelijkheid van de Twenteboard samen met het rijk een toekomst/kansenagenda opgesteld. Hierbij geeft het Rijk invulling aan één van de aanbevelingen uit het rapport ‘’Elke Regio Telt”: investeer in langjarige programma’s voor regionale economische ontwikkeling.

Naast de omgevingsvisie is er een visie Inclusief Enschede vastgesteld. Leidend daarin zijn: bestaanszekerheid, gezondheid en kansengelijkheid. Beide visies bevatten (richtinggevende) acties voor Enschede voor de middellange en langere termijn (10-30 jaar). Dit in aanvulling op wat we doen als stad voor de korte termijn (1-4 jaar, acties begroting).

Binnen de context van de genoemde motie komt dit voorstel tegemoet aan de wens uit het coalitieakkoord om een toekomstvisie op te stellen.

Eerder is vanuit de raad ook gevraagd naar een meer overkoepelend verhaal over welke stad we willen zijn. Welke ambitie staat de stad Enschede voor, welke keuzes maken we en waarom? Om vervolgens de strategie te bepalen hoe we dit bereiken als stad. De omgevingsvisie die momenteel wordt afgerond (fase 4) geldt als kader voor de vertaling van de ruimtelijke en strategische opgaven en de nu bekende ontwikkelingen daarbij tot met name 2030.

In het presidium van juni 2024 is hierover nader gesproken en proces uitgelijnd. Met dit raadsvoorstel wordt hieraan invulling gegeven.

Publieksvriendelijke samenvatting
Naast alle besluiten die een gemeente neemt en die vaak van invloed zijn op de dag van morgen is het ook goed om stil te staan bij de nabije en verdere toekomst. De gemeenteraad wil daarom graag een toekomstvisie. Deze toekomstvisie fungeert als een kompas, geeft richting aan de stad die we willen zijn maar geeft ook aan wat belangrijk is in de verdere toekomst. Hierbij houden we rekening met ontwikkelingen die op ons afkomen op verschillende onderwerpen waarmee de gemeente zich bezighoudt.

Gewenst effect van het besluit in relatie tot de strategische opgaven
Een besluit over de procesnotitie Toekomstvisie hangt samen met alle strategische opgaven van de stad. Ze kunnen op termijn leiden tot bijstelling of aanscherping van een of meerdere opgaven of van bestaande visies. Met het instemmen van de procesnotitie wordt een aanvang gemaakt met het opstellen van een toekomstvisie.

Argumenten
1.1. Toekomstvisie biedt inzicht in ontwikkelingen op de langere termijn; kan dienen als kader voor beleidsbeslissingen in de verdere toekomst.
Via de strategische opgaven hebben we de ontwikkelingen in de stad en het land gevolgd, bijgestuurd en uitgevoerd. En in het geval van de omgevingsvisie hebben we inmiddels een toekomstbeeld vastgesteld voor de fysieke leefomgeving.

In de afgelopen periode is vanuit uw midden meerdere keren gesproken over welke stad wil Enschede zijn in de toekomst. Ook is dit vastgelegd in het coalitieakkoord. Met een toekomstvisie kan de Raad antwoord geven op de vraag welke stad willen we zijn. Ook krijgt de Raad een goed beeld van de ontwikkelingen die op de langere termijn op ons afkomen, die om keuzes voor oplossingsrichtingen op de langere termijn vragen. Op dit moment gebeurt dat via de strategische opgaven in o.a. de meerjarenbegroting. Hierin schetsen we ontwikkelingen met een zonnige kant, zoals onze bloeiende economie, onze binnenstad, maar ook ontwikkelingen aan de schaduwkant, die vragen om een oplossing voor onder meer onze minder sterke sociaal-economische positie; primair gericht op een korte termijn.

Voor de middellange termijn heeft de Raad onlangs het toekomstbeeld voor de omgevingsvisie vastgesteld en volgt binnenkort de afronding van de omgevingsvisie. Dit is met name gericht op 2030 met een kleine doorkijk.

Bij de lange termijn gaat het om 2050: wat doet dit met de bevolkingsgroei, migratie, energie, water, droogte, gezondheid, economie enz. We gaan op zoek naar de ontwikkelingen die er op de langere termijn aan komen en kansen die er liggen om daaraan écht iets te doen en de bedreigingen waar we wat mee moeten. Maar dat kan alleen als we als Enschede weten wat we willen. En op basis daarvan keuzes maken voor onze verdere toekomst. Dit betekent niet dat we in het hier nu geen stappen moeten zetten. Daar gaan we mee door om uiteenlopende redenen zonder de ogen te sluiten voor mogelijk bijstelling in de toekomst. Dit betekent dat het proces rond de omgevingsvisie wordt afgerond langs de stappen zoals afgesproken.

In een toekomstvisie krijgen naast wat we al weten ook ontwikkelingen en trends die op ons afkomen een plek. Het abstractieniveau ten opzichte van de omgevingsvisie zal hoger liggen. Ook zullen de ambities uit de Regionale Ontwikkelstrategie Twente (incl. de RSIA), de visie Twente 2050 van de Twenteboard hierin een plek (kunnen) krijgen. Niet uit te sluiten is dat een nieuwe Toekomstvisie leidt tot bijstellen van dan geldende opgaven, (ruimtelijke) kaders, omgevingsvisie of onze investeringsagenda.

Voor het opstellen van een toekomstvisie is een procesnotitie opgesteld die ter vaststelling aan de Raad wordt voorgelegd.

2.1. Toekomstvisie niet alleen van en door de gemeente

De op te stellen toekomstvisie is meer dan een document uit het stadhuis. Om die reden betrekken we onze inwoners, ondernemers, partners in de stad en daarbuiten erbij. Daarbij zal nadrukkelijk worden gekeken naar betrokkenen uit de Enschedese samenleving, die bij voorkeur al in wijken en dorpen actief zijn.
Vanzelfsprekend zullen we ook gesprekken voeren met stakeholders in en buiten Enschede.
Ook het organiseren van gesprekken via een a selecte steekproef behoort tot de mogelijkheden. Daarnaast halen we input op met hulp van het Enschedepanel (kennispunt) en Jong053.

Steeds met één centrale vraag*: Wat voor stad zijn we nu en wat voor stad willen we zijn als u naar de toekomst kijkt?*

Nu ons een proces voor ogen staat om een toekomstvisie op te stellen samen met partners in de stad en daarbuiten en onze inwoners vraagt dit tijd. Naast input die wordt opgehaald ligt het voor de hand de visie te verrijken met wat we zelf verwachten voor 2050. Ook worden aanvullende trends en ontwikkelingen zoals het toekomstbeeld Nederland, input van andere rapporten met beelden over de toekomst en de opgaven die liggen voor gemeenten, meegenomen als startpunt. Hierbij wordt vanzelfsprekend ook rekening gehouden met kaders waarbinnen we als gemeente moeten opereren.

3.1. Toekomstvisie samenspel tussen Raad en College
Net als dat de Toekomstvisie niet alleen van en door de gemeente is, geldt dat ook voor de gemeente intern. De toekomstvisie zien wij in die zin als een product van Raad en College. De burgemeester is bereid als bestuurlijk opdrachtnemer op te treden. Richting de ambtelijke organisatie is de burgemeester bestuurlijk opdrachtgever, bijgestaan door twee andere leden uit het college. Net als in het voortraject voorafgaand aan het opstellen van de procesnotitie, stellen wij u voor drie raadsleden af te vaardigen die als klankbord, vooruitgeschoven posten kunnen fungeren namens uw Raad. Vanzelfsprekend maken we via uw presidium nadere afspraken over de wijze waarop uw Raad als totaal in het proces een rol wil vervullen.

4.1. Terugkoppeling dialoog met de stad en partners daarna definitieve afronding toekomstvisie
Gezien de brede wens in de raad en ook het gevoel om een visie gezamenlijk als college en Raad te ontwikkelen, voordat deze wordt afgerond wordt voorgesteld, aan de hand wat is opgehaald in de stad eerst te toetsen in een gesprek tussen Raad en college. De visie moet uiteindelijk antwoorden geven op vragen naar knoppen waaraan uw raad kan draaien om te sturen op toekomstige opgaven. Dit alles tegen het decor van de stad die we willen zijn in 2050!

5.1. Proces om te komen tot een toekomstvisie met de stad kost tijd
*E*en proces doorlopen zoals geschetst kost tijd maar vergroot de kans dat er draagvlak is voor wat wordt opgeleverd. Wij denken tot medio 2025 nodig te hebben voor het opstellen van een toekomstvisie. Zonder daar op vooruit te lopen kan het als inspiratie dienen voor de op te stellen verkiezingsprogramma's, toekomstige visies en beleid. En wat is er mooier dan in het jaar dat Enschede 700 jaar bestaat een toekomstvisie oplevert voor de volgende decennia.

Risico's
Een mogelijk risico kan zijn dat niet alle inwoners zich herkennen wat wordt opgehaald omdat niet alle inwoners worden betrokken bij het ophalen wat er in de stad leeft. Een ander mogelijk risico is dat na participatie in het kader van aanzet tot koersdocument (2021-2022),in het kader van de omgevingsvisie, ("hoe ziet Enschede er uit in 2050?") en andere visies onvoldoende meerwaarde wordt gezien in het opnieuw deelnemen aan gesprekken. Het ophalen van input uit de stad moet derhalve goed worden georganiseerd. Dat geldt ook voor de wijze waarop de vragen worden gesteld en het soort vragen dat wordt gesteld. Dit mede gezien het hoge abstractieniveau van de toekomstvisie. Vanuit bestuurlijk oogpunt is er een risico dat de uitkomsten niet werkbaar of te algemeen kunnen zijn, of verschillende beelden gaat opleveren waardoor er teleurstelling kan ontstaan bij de participanten of bij bestuurders. Dat geldt ook indien er beelden naar voren komen die vanwege regelgeving minder vanzelfsprekend verwezenlijkt kunnen worden. Uiteraard kan hiervan ook worden geleerd. Het betekent wel een intensief proces tegen hoge kosten.

Kosten en financiële dekking van het voorstel
De exacte kosten zijn op dit moment nog niet bekend. Een participatief traject ten opzichte van het alternatief (zie hierna) is evident duurder. De kosten van een participatief traject schatten wij in tussen de € 250.000 – 300.000. Deze worden gedekt uit de lopende meerjarenbegroting. Vanzelfsprekend stellen wij na uw besluit een meer gedetailleerde begroting op.

Afweging en alternatieven
1.1. Een beeld van de stad (verhaal van Enschede) in plaats van een toekomstvisie.

In plaats van een uitgebreide toekomstvisie kan ook gekozen worden voor een verhaal van Enschede. Daarbij wordt gebruik gemaakt van wat er al is en op basis daarvan schetsen we een toekomstbeeld. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van oa. het Koersdocument, de omgevingsvisie, de visie inclusief Enschede, de citymarketingvisie, ontwikkelagenda Economie, Visie Twente 2050 van Twenteboard enz. Over veel van deze documenten heeft ook een vorm van participatie plaatsgevonden.

Als dat verhaal klaar is zou in dialoog met inwoners, ondernemers en andere stakeholders getoetst kunnen worden of het verhaal van Enschede kan rekenen op draagvlak of bijgesteld moet worden. Een woord of een kreet, waaruit de lezer meteen een beeld krijgt van wat wordt bedoeld. Bij de keuze hiervan, laten we ons leiden door de gedachte dat Enschede klaar is voor een volgende stap. Er zijn in de wereld voorbeelden van steden die dit doen. Zo gebruikt Kopenhagen het credo: ‘’Worlds most liveable city’’.

Het eindresultaat vormt een gedragen samenbindend perspectief gevat in een kernachtig motto. Dit motto wordt begeleid door maximaal 1000 woorden. Een levendig en beeldend verhaal dat in grote lijnen schetst waar we in Enschede naar toe willen, hoe het er voor volgende generaties uit wil zien en dient bovenal als kapstok voor te maken keuzes.

Het proces kan compact en kort wat betreft het formuleren van een eerste aanzet.
Door in te zetten op een compact en kort proces én een compact eindproduct wordt het risico van een te abstract verhaal op basis waarvan het moeilijk is keuzes te maken vermeden.

Het alternatief is meer topdown, richtinggevend, benut wat er al is (waaronder “dromen van de toekomst van Enschede”), gebruikmakend van de lessen van andere steden. Dit biedt een ander gesprekskader, maar ook meer houvast dan een open vraagstelling. Het kan sneller. Keerzijde is dat betrokkenheid van inwoners en ondernemers aan de achterkant plaatsvindt.

Ook is de verwachting dat de wens uit het coalitieakkoord niet wordt ingevuld al kent een toekomstvisie uiteraard verschillende verschijningsvormen en definities.

Participatie
In deze fase is nog geen gebruik gemaakt van een bepaald niveau van participatie. Eerst dient de gemeenteraad een uitspraak te doen.

Communicatie
n.v.t

Vervolg
Na vaststelling van de procesnotitie vindt de uitvoering plaats waarbij een aanpak zoals opgenomen in de procesnotitie ons voor ogen staat. Het resultaat moet zijn een visie waarin we antwoord geven op de vraag wat voor stad zijn we nu en wat voor stad willen we zijn als we naar de toekomst kijken.

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris,	**de loco-Burgemeester,**
E.A. Smit	N. van den Berg